

אָ שׁ נ ב

דוקם הַזְבוּלִי. אָדָם כּוֹפֵר לְשׂוֹר...	כָּל הַתְּהוֹמָהוּתוֹסָם קִפְּל בְּחֶרֶד קָטָן,	יָמִים צוֹכְבָאִים עַל סֵף יָחוּס...	וּבְאִשְׁנָפִי רַב פֶּס רָקִיעַ,
כָּפָה מְתָרִים פֶּטֶר אֶשְׁנָב,	וְצִל-אֲנִי גוֹשֵׁשׁ לְשׁוֹא ;	הַדְרִי-בְּאֹת בְּקֶצֶב שְׁטָלִי.	זְכוּר עֲנִיִּים הוּא לְאֵלֵי הַיָּם.
וְאֵלֵי פוֹשֵׁט לֵי יָד צוֹמְקָת.	בְּמַגְרֵה-הַרְיֵק וּבְמַעַד פֶּשֶׁע	שְׂמֵט : מִשְׁק-גְּאוּת בְּאֶפֶס הַרוֹגֵז-	בְּאֶנְקֵת-שְׁקוּשָׁה תִּפְרָד כּוֹרֵעַ,
וּכְרָמֵעַת-שָׁב נִפְל כּוֹכָב...	קוֹרֵי-הַסֶּהַר תּוֹפְשָׁה תִּפְרָד.	אֵל תִּיק יָמֵי שָׁבִים נִחְלֵי.	אֲנִי-מִשְׁאֵל-אָדָם כְּבֵד עָלֵי.

תרבות, כי גם הנו סימפטום, כולו הרגעש. כאילו רתחו בו כוחות יוצרים, זרים—ודוקא כיום, כשעל האמנות עברו גלגולים כה רבים. והיא הגיעה—בראשונה ע"י האימפריסיוניזם ואחרי כן ע"י הקוביזם—לנקודת המרכז בציור, לטבע דומם מאובן ושקט; לא הנושא שחפשהו, כסמל לציור, הכריע כאן, אלא הנתן בצבע—איך לצייר, ודוקא כאן, בנקודה הזאת, שאין בה לא מן המוליך שולל ואף לא מן הדוחה—ביחוד את היהודי—כגון מוטיב הענויים, כי אם שגאיה לאמנות טהורה של שפע גוונים, טונים, צלילים—כאן גדולה הסכנה. וסוטיין נושא בחובו את היצירה—אין כאן מן הרוחות הנושבים הקלילים—כי היא זורמת, סוחבת. הוא הנהו כיום, כסיון בזמנו, היחידי, שאין האמנות עוברת על ידו, אלא חודרת ומחדירה אותו. משום כך גם הגיע סוטיין למרחב.

אולם עלינו לדעת לאן יביאו אותנו הדברים. (דברי נאמרים רק לאלה, שאינם יכולים להרגע, ומוכרחים ברגעים ראשונים אלה עלי אדמה, מבלי להיות תפוסי התפעלות סתמית, לחיות את הדבר בכל סבלותיו, כי היה לחלק ממהותם.) כאן בכל הפחות יאמר, אשר נאסר עלינו מטעם במשך זמן ארוך: לא נתן לנו להפליג על פני ימים רבים, להגיה, להתגלות בדם לבנו השותת. יודעים אנו, שהיצירה מביאה לידי סבל, ולא רק חיצוני, אלא לצירוף, כי הסבל מצרף את הגוף, מטהר את הנשמה. צרוף האדם בכל גופו עד כדי טוהר עילאי, הבולט כה אצל אל גריקו, שהגיע עד לחולניות—ואף על פי כן, הטוהר הזה הנהו חלק של הדבקות.

הטוהר שבעליה אינו זר, אבל הוא לא בא לשם הצגתו בחוץ. כי אנו, אשר התנסינו בכל הנסיונות, ידענו לשמור עליו בנו. ברור, שעל רמברנדט להודות לנו על הטוהר הנפשי, זה היהודי, השמור מפני עין-זרים, אשר השתפך בזהרו על פני תמונותיו, ושהיה חלקו הטבעי, המחדיר אותנו בהיותו לחלק של הגיטו היהודי. במובן זה רמברנדט הוא היחידי, אשר ידע לרסן את יצרו.

בזמננו אנו רק ציירים כמו קוקושקה, רואל, הנם יורשי הציור הקתולי. אבל סוטיין נוגע בציור הקרזולי ועובר על ידו. אמנם, יש לדעת במה לבחור, כי היום, אחר וון גוג, שקבל עליו עול היסורים באהבה, והיה עד רגע האחרון של חייו נושא רעיון של ענויי ישו—לא קל למצוא את המבוקש. גם ביצירתו של טולוז לאוטריק—בגישה, בתפיסה, בהסתכלות—יש מצעדי אדם עלי אדמות. כמו כן אחרי עבודת אלילות של מודיליאני, אשר הקדיש לה את מיטב שירתו (ציורו) ולבוסוף נפל לפניו בפשוט ידים ורגלים—קרבת העבודה הזאת—אין לראות ביצירתו של סוטיין חפושים. להפך—הצבע, הצליל, הבטוי, מכים הד בלב האדם, תובעים מעצמם תשובה, הגבה.

נושאים דתיים, כגון טיציאן, אלא מוסר את הדת עצמה—ועד היום אין אנו יודעים של מי הוא.

ועתה: מתוך הקשר החי עם הארץ, מתוך התערות באדמה, מן דההכרה להסתכל לצדדין, להכיר את עצמנו. בפזורי הגולג'ה לא השארנו אלא שלטים מצויירים—הדבר היחידי בו היינו פרימיטיביים—ומספר מה של בתי כנסת, פוזורים על פני גוקראינה ופולניה. החתוכים ומצויורים באריות וצביים, כשפני אדם, קורנים באור השכינה, מציצים מתוכם. (לו אפשר הידה להעבירכם, כולכם יחד ארצה!) גתם המבשרים הואשונים של התחיה העברית, אינכם יורדים בעיניכם, יכולתם לעמוד יחדו לצד תמונותיו של שגל במוזיאון.

יש שציירים יהודים הבקיעו לעצמם דרך אל אמנות הציור, לרגע קט הציצו לתוך פניה, ומתוך הפגישה הראשונה עם הציור, ומתוך הפגישה הראשונה המפתיעה, שכחו את עצמם ובקשו להתבטא בהשתפכות סינטמנטלית. הם אמרו להשתעשע, לא הרגישו, שהנה נשחקים דהם ע"י אמנות הציור האקדימי, אשר שרר בזמנם.

כזה היה מצב דהציור טרם קמו לנו אמנים, אשר אמרו לא רק להניף מכחול, להתקרב אל הבר, אלא לחדור לפני ולפנים של עולם האמנות: מכס ליברמן, מורה דרך ראשון לדור אמנים בזמננו ולהבא! הוא שחדר בכל שעור קומתו ובכוח ענק לתוך האמנות מרתח ומרתח את זמנו! הצייר האינטואיטיבי והחפשי וון ווג, וכל אותם הציירים המהפכניים בציור הצרפתי, אשר הביאו אתם דבר מה צעיר, מרענן.

ועוד היום נצב ליברמן בכל שעור קומתו (יחידי בגרמניה) אשר פרש לפניו לא רק תרבויות, כי אם אגד והצמיח בהיקף בלתי משוער תרבות האמנות, שקנתה לה שבות באמנות העולם. פיסרו וישראלים הנם רק גאותם הציירים, אשר בזמנם סיעו בהרבה לקדום הציור, לתפיסתו וחדושו.

היה הציור עצמו לרינינססה, מתפתח, יהודי. לא הגיחו הציירים היהודים ממחבואי תרבות זו או אחרת, לא היה להם גם ממה להשתחרר; הם באו רעננים, עסיסיים, צעירים, וונקו מבין סמטאות מתוך כלל הדורות, לטוס, נחפזים אל מרחב עולם היצירה. והפעם היו הם, אשר קבלו מעצמם את הדקירה האנושה. דוגמה חיה: מ. שגל, אשר כעבור עשרים וחמש שנות יצירה, מעביר על ידו את אמנות הציור מכל הדורות, נתקע בכאב רב (אגב חיוך מבצבץ) בפנה נדחת לשמור על עצמו—על האני שלו; יעקב ליפשיץ, אשר חדר לפני ולפנים של מעמקי היצירה כדי לגלות את הפלסטיקה, את האורנמנטיקה, הקרובה ליהודים. והנה הופיע סוטיין, שאיננו נושא בו רעיון של